

Форма № 09/18

Затверджена рішенням вченої ради ІДГУ
від 30.08.2018 р., протокол № 1

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Навчально-методичною радою ІДГУ
Протокол № 4 від 15.01 2019 р.

Голова НМР М. М. Кольцун Н. М. Кольцун

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Актуальні питання діалектної граматики

освітній ступінь магістр

галузь знань 01 Освіта

спеціальність 014 Середня освіта

спеціалізація 014.01 Українська мова і література

освітня програма Українська мова і література

тип дисципліни вибіркова

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

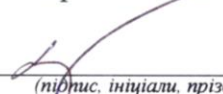

_____ А. В. Соколова

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою української мови та літератури
протокол № 4 від 20.12.2018 р.
Завідувач кафедри _____ А. О. Колесников
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради факультету
української філології та соціальних наук

_____ І. Б. Циганок
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми:

Делюсто М. С., к. філол. н., доцент кафедри
української мови та літератури

Рецензенти програми:

Гриценко П. Ю., д. філол. н., професор
Інститут української мови НАН України

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	Лекції:	
	16	-
Модулів: 1	Практичні заняття:	
Загальна кількість годин: 120		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2	Лабораторні заняття:	
Семестр: 3	Семінарські заняття:	
	16	-
Тижневе навантаження (год.): - аудиторне: 2 - самостійна робота: 1	Консультації:	
Форма підсумкового контролю: залік	Індивідуальні заняття:	
Мова навчання: українська	Самостійна робота:	
	88	-

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Актуальні питання діалектної граматики» – сучасні аспекти вивчення граматичного рівня українських діалектів.

Мета викладання навчальної дисципліни «Актуальні питання діалектної граматики» – розширити і поглибити знання студентів з граматики української мови, ознайомити їх з новітніми концепціями аналізу діалектних граматичних особливостей.

Передумови для вивчення дисципліни: методика викладання філологічних дисциплін у ВНЗ, теоретичні питання граматики української мови, теоретичні питання граматики української та російської мов.

Міждисциплінарні зв'язки: сучасна українська літературна мова, сучасна російська літературна мова, вступ до слов'янської філології, історія української мови, історія російської мови.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Після вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати такі результати навчання:

1. Знання:

- проблематику граматичної дескрипції у сучасній діалектології;
- інноваційні підходи до вивчення діалектної граматики (функційний, когнітивно-дискурсивний, комунікативний);
- особливості польового дослідження граматичних явищ.

2. Уміння:

- аналізувати діалектне мовлення із виявленням ареально релевантних діалектних ознак;
- виявляти генезу діалектних явищ та інноваційні риси діалектів;

- застосовувати різноманітні методи і прийоми опису діалектних явищ у студентських науково-дослідних роботах;
- використовувати знання з діалектології української мови при викладанні української мови в закладах середньої та вищої освіти, застосовувати новітні форми і методи навчання.

3. Комунікація:

- виявляти повагу до різноманітних національних спільнот як невід'ємної складової історії України, співпрацювати з носіями різних мов та діалектів;
- створювати умови для комунікації із представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій;
- практикувати дотримання етичних принципів ведення дискусій та оприлюднення результатів наукової праці.

4. Автономність та відповідальність:

- відповідати сучасним вимогам до організації навчального процесу, поширювати кращий досвід професійної діяльності;
- виявляти самостійність і соціальну відповідальність, громадянські та патріотичні чесноти при виконанні функціональних обов'язків;
- переглядати результати власної праці та визнавати власну відповідальність за свої вчинки.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)					
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота
1	Тема 1. Діалектна грамати́ка як розділ діалектології	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
2	Тема 2. З історії вивчення граматики українських говорів	4	2	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-
3	Тема 3. Сучасні дослідження з діалектної граматики	4	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
4.	Тема 4. Актуальні питання української діалектної морфології: іменні частини мови	4	2	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-
5	Тема 5. Актуальні питання української діалектної морфології: дієслово, прислівник та службові частини мови	4	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
6	Тема 6. Актуальні питання діалектного синтаксису	4	2	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-
7	Тема 7. Сучасна методологія збирання й опрацювання діалектного	4	2	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-

	<i>мовлення</i>													
8	Тема 8. <i>Актуальні проблеми вивчення діалектної граматики</i>	4	2	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-
Проміжний контроль								-	-	-	-	-	-	-
Разом:		32	16	16	-	-	88	-	-	-	-	-	-	-

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Діалектна граматики як розділ діалектології

Діалектна граматики як навчальна дисципліна. Предмет і завдання курсу. Діалектна і літературна граматики української мови: інтегральне та диференційне. Значення дослідження граматики українських діалектів. Джерела вивчення граматики територіальних діалектів – жива народна мова, фольклорно-етнографічні записи.

Тема 2. З історії вивчення граматики українських говорів

Перші відомості про граматику говорів української мови (О.Павловський, О. Шафонський). Морфологічні ознаки говірок у перших класифікаціях українських діалектів (М. Максимович, І. Вагилевич, Я. Головацький). Значення праць О.О. Потебні для розвитку української діалектної граматики. Місце морфологічних та синтаксичних рис українських говірок у працях О. Соболевського, А. Кримського, В. Ганцова, І. Зілинського. Значення діяльності московської діалектологічної комісії. Відомості про граматику українських діалектів у працях І. Г. Верхратського та І. А. Панькевича.

Тема 3. Сучасні дослідження з діалектної граматики

Грамотичні риси українських говірок у синтетичних працях Ф.Т. Жилка, С.П. Бевзенка, І.Г. Матвіяса. Традиційні дослідження граматики діалектів (З. Л. Омельченко, М. І. Сюсько). Аспектні дослідження з морфології діалектів (Н. Д. Черкес, Н. Б. Бекеш). Описові студії з діалектної граматики з використанням моделі-матриці (Л. В. Рябець, М. І. Зубрицька, М. С. Делюсто). «Атлас української мови» як джерело вивчення граматики українських діалектів. Лінгвогеографічні дослідження К. Ф. Германа, А. О. Колесникова. Сучасний грамотичний портрет діалектів (П.Ю. Гриценко).

Тема 4. Актуальні питання української діалектної морфології: іменні частини мови

Проблема морфологічної дескрипції у діалектології. Спільні і відмінні риси морфології української діалектної мови. Характерні відмінності у словотворі. Діалектні структури-інновації. Морфологічні відмінності, зумовлені особливостями фонетики місцевих діалектів. Морфологічні відміни, викликані різними напрямками грамотичної аналогії (індукції).

Іменник. Відмінності у категорії роду. Діалектні відмінності у категорії числа іменників. Збереження у говорах форм двоїни. Особливості відмінювання іменників у діалектах, яке визначилося внаслідок перебудови давніх іменних основ за родами та взаємодії твердих і м'яких різновидів, які ґрунтувалися на фонемних розрізненнях. Особливості відмінювання іменників жіночого роду з флексією *-а*, у різних діалектах. Особливості відмінювання іменників II відміни у різних діалектах. Особливості відмінювання іменників III відміни. Особливості відмінювання іменників IV відміни.

Прикметник. Діалектні відмінності прикметникових форм. Розрізнення твердих і м'яких основ у різних українських діалектах. Розрізнення стягнених і нестягнених форм називного відмінка однини і множини. Ступені порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників.

Числівник. Відмінності в діалектах української мови фонетичного і морфологічного характеру. Особливості відмінювання окремих числівників (один, чотири та ін.) Дробові числівники в окремих українських говорах.

Займенник. Діалектні особливості у займенникових формах. Збереження у говорах паралельно із звичайними формами займенників давніх енклітичних форм, які у мовному потоці інтонаційно приєднуються до попереднього слова, утворюючи одне фонетичне ціле. Поширеність у південно-східних та в поліських говорах особового займенника без протетичного *н* в конструкції з прийменником (*у його*); скорочені форми займенника *йому*, *її* в південно-західних говорах (*му*, *їй*) та ін. Редульовані займенникові форми. Займенники-артиклі.

Тема 5. Актуальні питання української діалектної морфології: дієслово, прислівник та службові частини мови

Строкатість дієслівних форм. Форми інфінітива в різних діалектах. Відмінності поміж діалектами в оформленні зворотних дієслів. Особливості дієвідмінювання дієслівних форм. Відмінності між формами теперішнього часу (*ход'у*, *нос'у*, *ходе*, *носе*); усечені форми (*зна*, *дума*) – у південно-східних діалектах. Відмінності поміж діалектами у формах майбутнього часу (*меш робити*, *буду робила* – у ряді південно-західних діалектів). Прислівник у діалектній мові. Службові слова та вигуки у діалектній мові: а) прийменник; б) сполучник; в) частка; г) вигук.

Тема 6. Актуальні питання діалектного синтаксису

Своєрідність синтаксису у південно-західному наріччі: протиставлення в організації словосполучень і речень цієї системи південно-східним та поліським діалектам. Близькість південно-східної системи до синтаксичної системи літературної мови. Діалектні відмінності у словосполученні. Діалектні відмінності у структурі простого речення. Діалектні відмінності у структурі складного речення.

Тема 7. Сучасна методологія збирання й опрацювання діалектного мовлення

Джерела вивчення діалектного мовлення (традиційне і новаторське). Описовий і лінгвогеографічний методи вивчення говірок. Польове дослідження говірок. Діалектна текстографія як прийом дослідження переселенських говірок. Питальник як засіб перевірки свідчень діалектних текстів і основа картографування. Евристичний потенціал суперечливих відомостей текстів і програми.

Тема 8. Актуальні проблеми вивчення діалектної граматики

Прийом моделювання у діалектній граматиці. Інноваційні підходи до вивчення діалектної граматики. Функційний підхід і опис діалектних явищ. Комунікативні й когнітивно-дискурсивні аспекти дослідження діалектної граматики.

5.2. Тематика практичних занять.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Діалектна граматики як розділ діалектології	2
2	З історії вивчення граматики українських говорів	2
3	Сучасні дослідження з діалектної граматики	2
4	Актуальні питання української діалектної морфології: іменні частини мови	2
5	Актуальні питання української діалектної морфології: дієслово, прислівник та службові частини мови	2
6	Актуальні питання діалектного синтаксису	2
7	Сучасна методологія збирання й опрацювання діалектного мовлення	2
8	Актуальні проблеми вивчення діалектної граматики	2
	Разом	16

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форма звітності
1	Реферувати статтю: Гриценко П. Е. Диалекты в современной языковой ситуации Украины / П. Е. Гриценко // Исследования по славянской диалектологии. – М., 2012. – Вып. 15. – С. 18–42.	8	реферат
2	Законспектувати статтю: Гриценко П.Ю. Текст як простір вияву діалектних явищ // Збірник лінгвістичних праць: До 60-річчя проф. О.А. Колесникова. – Ізмаїл, 2000. – С. 9–15.	12	конспект
3	Реферувати статтю: Гриценко П. Е. Грамматический портрет диалекта / П. Е. Гриценко // Исследования по славянской диалектологии. – М., 2013. – Вып. 16. – С. 9–36.	10	реферат
4	Проаналізувати діалектні тексти за посібником (4 тексти на вибір): Делюсто М. Українська наддунайська говірка: збірник діалектних текстів: [навч. посібник] / М. Делюсто. – Ізмаїл: СМІЛ, 2016. – 196 с.	12	письмовий аналіз
5	Проаналізувати діалектні тексти за посібником (4 тексти на вибір): Делюсто М. Українська наддунайська говірка: збірник діалектних текстів: [навч. посібник] / М. Делюсто. – Ізмаїл: СМІЛ, 2016. – 196 с.	12	письмовий аналіз
6	Дати письмові відповіді на завдання 117–119 (С. 27), 167 (С. 37) у навчально-методичному посібнику С.П. Бевзенка «Практичні заняття з української діалектології».	12	письмові відповіді
7	Опрацювати та законспектувати джерела: 1. Гриценко П. Ю. Інформаційний простір діалектного тексту // Диалекты в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичний студій. – К.: КММ, 2015. – С. 100–118. 2. Гриценко П. Ю. Про один тип джерел сучасних діалектологічних студій // Диалекты в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичний студій. – К.: КММ, 2014. – С. 145–154.	10	конспект
8	Опрацювати та законспектувати джерело: Колесников А. О. Морфологія українських південнобесарабських говірок: генеза і динаміка : [монографія]; відп. ред. П. Ю. Гриценко. – Ізмаїл: «СМІЛ», 2015. – С. 97–175.	12	конспект
	Разом	88	

Тематика індивідуальних завдань

Кожний студент має записати фонетичною транскрипцією 100 речень із власної української говірки або з говірки одногогрупника, знайомого на аркушах формату А4.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, самостійна робота, індивідуальні завдання.

6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.

6.3. *Форма підсумкового контролю:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

– стандартизовані тести;

– модульна контрольна робота (проводиться в письмовій формі, кожен варіант включає 3 питання, з них перше – тести, друге і третє – теоретичні, відповіді на які дають можливість всебічно оцінити рівень знань студента).

Зразок модульної контрольної роботи:

Варіант 1

I. Розв'язати тести:

1. До джерел вивчення граматики діалектів належать:

а) писемні пам'ятки;

б) лінгвогеографічні праці;

в) живе народне мовлення;

г) усі вище перераховані джерела...

II. Описати основні ознаки діалектного тексту як джерела інформації про граматичний рівень говірки.

III. Визначити тип діалектного граматичного явища та ареал його поширення: *даю її, різних бабів, ходю швидко.*

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. *Шкала та критерії оцінювання знань студентів.*

Для визначення ступеня оволодіння навчальним матеріалом з подальшим його оцінюванням застосовуються наступні рівні навчальних досягнень студентів:

Рівні навчальних досягнень	100-бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень	
		Теоретична підготовка	Практична підготовка
Відмінний	100...90	Студент	
		вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань	може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань

Рівні навчальних досягнень	100-бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень	
		Теоретична підготовка	Практична підготовка
		Студент	
Достатній	89...70	вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці	за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання
Задовільний	69...51	володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу	має елементарні, нестійкі навички виконання завдань
Незадовільний	50...26	має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допущено суттєві помилки	планує та виконує частину завдання за допомогою викладача
Неприйнятний	25...1	студент не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять.

Досягнення студентів на семінарських (практичних), лабораторних заняттях оцінюються за шкалою від «0» до «5».

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає

	достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання самостійної роботи та індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Конспектування наукових статей	5
Реферати	5
Письмовий аналіз	5
Фонетична транскрипція	5
Письмова відповідь	5

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

Проміжний контроль з означеного курсу проводиться у вигляді модульної контрольної роботи. Відповідь на кожне питання оцінюється за 5-бальною шкалою, і на основі середнього арифметичного здійснюється виведення остаточної оцінки за нижчеподаною таблицею. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання підсумкового контролю.

Оцінку за семестр з дисципліни, що закривається заліком, слід виставляти після її вивчення до початку екзаменаційної сесії за результатами поточного та проміжного контролю (відповідно вагові коефіцієнти 0,7 та 0,3); при цьому обов'язкової присутності здобувачів вищої освіти не передбачено.

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
-----------------	------------------------------

	залік
90-100	зараховано
89-70	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Для окремих тем застосовується комп'ютерна техніка з метою демонстрації презентацій, карт, слайдів.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

1. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови. – К.: «Вища школа», 1991. – С. 128–151.
2. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. – К.: «Вища школа», 1980. – 246 с.
3. Гриценко П. Е. Грамматический портрет диалекта / П. Е. Гриценко // Исследования по славянской диалектологии. – М., 2013. – Вып. 16. – С. 9–36.
4. Гриценко П. Ю. Інформаційний простір діалектного тексту // Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичний студій. – К.: КММ, 2015. – С. 100–118.
5. Гриценко П. Ю. Про один тип джерел сучасних діалектологічних студій // Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичний студій. – К.: КММ, 2014. – С. 145–154.
6. Делюсто М. Українська наддунайська говірка: збірник діалектних текстів: [навч. посібник] / М. Делюсто. – Ізмаїл: СМІЛ, 2016. – 196 с.
7. Делюсто М. С. Типологія говірок межиріччя Дністра і Дунаю: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Делюсто. – Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2012. – 64 с.
8. Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичний студій. – К.: КММ, 2015. – 504 с.
9. Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. – К.: «Радянська школа», 1966. – 307 с.
10. Колесник В. О., Георгієва С. І. Болгарські говірки Півдня України. Хрестоматія. Тексти / Відп. ред. проф. Гриценко П. Ю. – Ізмаїл: ІРБІС, 2016. – 216 с.
11. Колесников А. О. Атлас українських говірок межиріччя Дністра і Дунаю / А. О. Колесников. – Ізмаїл: ІРБІС, 2016. – 168 с.
12. Колесников А. О. Коефіцієнт некомплектності як спосіб виміру парадигматичної дефектності / А. О. Колесников // Мова : Науково-теоретичний часопис з мовознавства. – Одеса, 2012. – № 17. – С. 169–175.
13. Колесников А. О. Морфологія українських південнобесарабських говірок: генеза і динаміка : [монографія]; відп. ред. П. Ю. Гриценко. – Ізмаїл : «СМІЛ», 2015. – 676 с.
14. Матвіяс І.Г. Українська мова і її говори. – К.: Наукова думка, 1990. – 164 с.
15. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2007. – 856 с.

10.2. Допоміжні джерела

1. Бевзенко С.П. Історична морфологія української мови. – Ужгород, 1960. – 416 с.
2. Гриценко П. Ю. Парадигма обов'язку з перспективи часу / П. Ю. Гриценко // Українська мова. – 2017. – № 1. – С. 3–17.
3. Гриценко П. Ю. Тексти як джерело дослідження українських говірок Румунії //

Українські говори Румунії / М. Павлюк, І. Робчук. – Едмонтон – Львів – Нью-Йорк – Торонто, 2003. – С. I–XVI.

4. Гриценко П. Ю. Тексти як джерело дослідження чорнобильських говірок // Говірки Чорнобильської зони. Тексти / [відп. ред. П. Ю. Гриценко]. – К., 1996. – С. 7–19.
5. Гриценко П. Ю. Текст як простір вияву діалектних явищ // Збірник лінгвістичних праць : до 60-річчя проф. О. А. Колесникова. – Ізмаїл, 2000. – С. 9–15.
6. Колесник В.О. Дебалканізація болгарських переселенських говірок в Україні. Граматична система. – Одеса, 2003. – 231 с.
7. Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М., 1990. – 685 с.
8. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

10.3 Інтернет-ресурси

1. Гриценко П. Е. Диалекты в современной языковой ситуации Украины // Исследования по славянской диалектологии. 15. Особенности сосуществования диалектной и литературной форм языка в славяноязычной среде. – М., 2012. – С. 18–42. – Режим доступу:
http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/Structure/Departments/Department4/dial_staff/Pages/hrytsenko.aspx
2. Гриценко П. Е. Грамматический портрет диалекта / П. Е. Гриценко // Исследования по славянской диалектологии. – Вып. 16. – М.: Институт славяноведения РАН, 2013. – С. 9–36. – Режим доступу:
http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/Structure/Departments/Department4/dial_staff/Pages/hrytsenko.aspx
3. Делюсто М. С. Частини мови у діалектному тексті // Мова : Науково-теоретичний часопис з мовознавства. – Одеса : Астропринт, 2016. – № 25. – С. 136–141. Режим доступу: <http://mova.onu.edu.ua>